

Héraðsdómur Vesturlands

D Ó M U R

15. mars 2023

mál nr. E-187/2022

Svanur Tómasson
(*Elías Karl Guðmundsson lögmaður*)

gegn

Snæfellsbæ
(*Sveinn Jónatansson lögmaður*)

I. Dómkröfur, aðild og málsmeðferð

1. Mál þetta var höfðað 27. september 2022. Stefnandi er Svanur Tómasson, Brúarholti 3, Ólafsvík, 355 Snæfellsbæ, og stefndi er Snæfellsbær, Klettsbúð 4, Hellissandi, 360 Snæfellsbæ.

2. Stefnandi krefst þess aðallega að stefndi verði dæmdur til að greiða honum 37.862.502 krónur ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 sem hér segir:

af kr. 762.538 frá 1. september 2018 til 1. október 2018,
af kr. 1.525.076 frá þeim degi til 1. nóvember 2018,
af kr. 2.287.614 frá þeim degi til 1. desember 2018,
af kr. 3.050.152 frá þeim degi til 1. janúar 2019,
af kr. 3.812.690 frá þeim degi til 1. febrúar 2019,

af kr. 4.579.622 frá þeim degi til 1. mars 2019,
af kr. 5.346.554 frá þeim degi til 1. apríl 2019,
af kr. 6.113.486 frá þeim degi til 1. maí 2019,
af kr. 6.880.418 frá þeim degi til 1. júní 2019,
af kr. 7.647.350 frá þeim degi til 1. júlí 2019,
af kr. 8.414.282 frá þeim degi til 1. ágúst 2019,
af kr. 9.181.214 frá þeim degi til 1. september 2019,
af kr. 9.948.146 frá þeim degi til 1. október 2019,
af kr. 10.715.078 frá þeim degi til 1. nóvember 2019,
af kr. 11.482.010 frá þeim degi til 1. desember 2019,
af kr. 12.248.942 frá þeim degi til 1. janúar 2020,
af kr. 13.015.874 frá þeim degi til 1. febrúar 2020,
af kr. 13.782.806 frá þeim degi til 1. mars 2020,
af kr. 14.549.738 frá þeim degi til 1. apríl 2020,
af kr. 15.316.670 frá þeim degi til 1. maí 2020,
af kr. 16.108.508 frá þeim degi til 1. júní 2020,
af kr. 16.900.346 frá þeim degi til 1. júlí 2020,
af kr. 17.692.184 frá þeim degi til 1. ágúst 2020,
af kr. 18.484.022 frá þeim degi til 1. september 2020,
af kr. 19.275.860 frá þeim degi til 1. október 2020,
af kr. 20.067.698 frá þeim degi til 1. nóvember 2020,
af kr. 20.859.536 frá þeim degi til 1. desember 2020,
af kr. 21.651.374 frá þeim degi til 1. janúar 2021,
af kr. 22.443.212 frá þeim degi til 1. febrúar 2021,
af kr. 23.249.287 frá þeim degi til 1. mars 2021,
af kr. 24.055.362 frá þeim degi til 1. apríl 2021,
af kr. 24.861.436 frá þeim degi til 1. maí 2021,
af kr. 25.667.510 frá þeim degi til 1. júní 2021,
af kr. 26.473.585 frá þeim degi til 1. júlí 2021,
af kr. 27.279.660 frá þeim degi til 1. ágúst 2021,
af kr. 28.085.735 frá þeim degi til 1. september 2021,
af kr. 28.891.810 frá þeim degi til 1. október 2021,
af kr. 29.697.885 frá þeim degi til 1. nóvember 2021,
af kr. 30.503.960 frá þeim degi til 1. desember 2021,
af kr. 31.310.035 frá þeim degi til 1. janúar 2022,
af kr. 32.116.110 frá þeim degi til 1. febrúar 2022,
af kr. 32.937.013 frá þeim degi til 1. mars 2022,
af kr. 33.757.916 frá þeim degi til 1. apríl 2022,
af kr. 34.578.819 frá þeim degi til 1. maí 2022,
af kr. 35.399.722 frá þeim degi til 1. júní 2022,
af kr. 36.220.635 frá þeim degi til 1. júlí 2022,
af kr. 37.041.538 frá þeim degi til 1. ágúst 2022,
af kr. 37.862.502 frá þeim degi til greiðsludags.

3. Til vara krefst stefnandi þess að stefndi verði dæmdur til að greiða honum 26.050.980 krónur ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga um vexti og verðtryggingu sem hér segir:

af kr. 463.752 frá 1. september 2018 til 1. október 2018,
af kr. 927.504 frá þeim degi til 1. nóvember 2018,
af kr. 1.391.256 frá þeim degi til 1. desember 2018,
af kr. 1.855.008 frá þeim degi til 1. janúar 2019,

af kr. 2.318.760 frá þeim degi til 1. febrúar 2019
af kr. 2.789.469 frá þeim degi til 1. mars 2019,
af kr. 3.260.177 frá þeim degi til 1. apríl 2019,
af kr. 3.730.885 frá þeim degi til 1. maí 2019,
af kr. 4.201.593 frá þeim degi til 1. júní 2019,
af kr. 4.672.302 frá þeim degi til 1. júlí 2019,
af kr. 5.143.010 frá þeim degi til 1. ágúst 2019,
af kr. 5.613.718 frá þeim degi til 1. september 2019,
af kr. 6.084.427 frá þeim degi til 1. október 2019,
af kr. 6.555.135 frá þeim degi til 1. nóvember 2019,
af kr. 7.025.843 frá þeim degi til 1. desember 2019,
af kr. 7.496.551 frá þeim degi til 1. janúar 2020,
af kr. 7.967.260 frá þeim degi til 1. febrúar 2020,
af kr. 8.454.861 frá þeim degi til 1. mars 2020,
af kr. 8.942.463 frá þeim degi til 1. apríl 2020,
af kr. 9.430.064 frá þeim degi til 1. maí 2020,
af kr. 9.940.205 frá þeim degi til 1. júní 2020,
af kr. 10.450.345 frá þeim degi til 1. júlí 2020,
af kr. 10.960.486 frá þeim degi til 1. ágúst 2020,
af kr. 11.470.627 frá þeim degi til 1. september 2020,
af kr. 11.980.768 frá þeim degi til 1. október 2020,
af kr. 12.490.908 frá þeim degi til 1. nóvember 2020,
af kr. 13.001.049 frá þeim degi til 1. desember 2020,
af kr. 13.511.190 frá þeim degi til 1. janúar 2021,
af kr. 14.021.331 frá þeim degi til 1. febrúar 2021,
af kr. 14.554.011 frá þeim degi til 1. mars 2021,
af kr. 15.086.691 frá þeim degi til 1. apríl 2021,
af kr. 15.619.371 frá þeim degi til 1. maí 2021,
af kr. 16.152.051 frá þeim degi til 1. júní 2021,
af kr. 16.684.731 frá þeim degi til 1. júlí 2021,
af kr. 17.217.411 frá þeim degi til 1. ágúst 2021,
af kr. 17.750.091 frá þeim degi til 1. september 2021,
af kr. 18.282.771 frá þeim degi til 1. október 2021,
af kr. 18.815.451 frá þeim degi til 1. nóvember 2021,
af kr. 19.348.131 frá þeim degi til 1. desember 2021,
af kr. 19.880.811 frá þeim degi til 1. janúar 2022,
af kr. 20.413.491 frá þeim degi til 1. febrúar 2022,
af kr. 20.980.772 frá þeim degi til 1. mars 2022,
af kr. 21.697.621 frá þeim degi til 1. apríl 2022,
af kr. 22.414.471 frá þeim degi til 1. maí 2022,
af kr. 23.141.773 frá þeim degi til 1. júní 2022,
af kr. 23.869.075 frá þeim degi til 1. júlí 2022,
af kr. 24.596.376 frá þeim degi til 1. ágúst 2022,
af kr. 25.323.678 frá þeim degi til 1. september 2022,
af kr. 26.050.980 frá þeim degi til greiðsludags.

4. Til þrautavara krefst stefnandi þess að stefndi verði dæmdur til að greiða honum lægri fjárhæð að álitum ásamt dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga um vexti og verðtryggingu frá þingfestingardegi til greiðsludags.

5. Í öllum tilfellum krefst stefnandi þess að stefndi verði dæmdur til að greiða stefnanda málskostnað í samræmi við framlagðan málskostnaðarreikning.

6. Stefndi krefst sýknu af kröfum stefnanda en til vara að kröfur stefnanda verði lækkaðar verulega. Þá krefst stefndi málskostnaðar úr hendi stefnanda.

7. Aðalmeðferð málsins fór fram föstudaginn 3. mars sl. og var málið dómtekið að henni lokinni. Stefnandi gaf skýrslu sem og Kristinn Jónasson, bærarstjóri Snæfellsbæjar. Vitnaskýrslu gáfu símleiðis Hjörtur Guðmundsson slökkviliðsmaður og Kristín Jóna Guðjónsdóttir, fyrrverandi launafulltrúi Snæfellsbæjar. Þá gáfu skýrslur í gegnum fjarfundarbúnað Kristín Björg Árnadóttir, fv. forseti bærarstjórnar Snæfellsbæjar, og Rebekka Unnarsdóttir launafulltrúi. Framburðar verður getið í dómnum eins og þurfa þykir.

II. Málsatvik

8. Stefnandi, sem er félagsmaður í Landssambandi slökkviliðs- og sjúkraflutningamanna (LSS), starfaði hjá Slökkviliði Ólafsvíkur, síðar Snæfellsbæjar, allt frá árinu 1984, og þar af sem slökkviliðsstjóri í 20% starfshlutfalli frá árinu 2005 fram í desember 2022 þegar hann lét af störfum. Aðilar undirrituðu þannig starfslokasamning 15. desember 2022, þar sem fram fór uppgjör milli aðila, en þess sérstaklega getið að á þau réttindi sem hér er um fjallað yrði látið reyna fyrir dómi.

9. Á árinu 2014 komu fram óskir frá stefnanda sem slökkviliðsstjóra Snæfellsbæjar um viðræður við stefnda um mál sem sneru að ýmsum málum slökkviliðsins, þ. á m. bakvöktum, bakvaktafyrirkomulagi og greiðslum fyrir bakvaktir. Eftir viðræður aðila hafnaði stefndi því að taka upp bakvaktafyrirkomulag eða að greiða fyrir bakvaktir.

10. Í framhaldi af því barst kröfubréf frá þáverandi lögmanni stefnanda, dagsett 23. júní 2015, þar sem hann í nafni Landssambands slökkviliðs- og sjúkraflutningamanna gerði kröfu, m.a. fyrir hönd stefnanda og þáverandi varaslökkviliðsstjóra, um vangreidd laun, m.a. vegna þess að stefnda bæri að hafa bakvaktir samkvæmt brunavarnaáætlun og ákvæðum 6., 10., 13. og 16. gr. brunavarnalaga nr. 75/2000. Þessum kröfum var hafnað þar sem enginn samningur hefði verið gerður um bakvaktir heldur því hafnað þvert á móti að semja um slíkar vaktir. Annað fyrirkomulag hefði enda verið á vöktum og viðbúnaði slökkviliðs stefnda.

11. LSS lagði ágreining aðila fyrir Félagsdóm sem vísaði málinu, nr. 26/2015, frá dómi 17. febrúar 2016, á þeim grundvelli að það ætti ekki undir dóminn. Þessu var ekki fylgt eftir.

12. Undir þessum ágreiningi, þ.e. í maí 2015, hafði stefnandi sagt upp starfi sínu og var annar ráðinn í það starf á meðan. Stefnandi kom aftur til starfa í september 2015 og hófust þá viðræður við hann og aðra starfsmenn slökkviliðsins um framtíðarskipan mála hjá

slökkviliðinu. Á fundi sem Kristinn Jónasson, bæjarstjóri stefnda, og Kristín Björg Árnadóttir, forseti bæjarstjórnar stefnda, héldu með slökkviliðsmönnum 22. desember 2015 fór Kristín Björg yfir þær tillögur slökkviliðsmanna sem samþykktar höfðu verið af bæjarstjórn. Kristín Björg lýsti því fyrir dómi að hún hefði talið sér skylt nokkru áður að koma að málum þar sem þau hafi þá verið komin í nokkurt óefni. Á fundinum var haldin fundargerð sem allir fundarmenn rituðu undir, þ. á m. stefnandi. Samkvæmt skjalinu var meðal annars samþykkt að stefnandi tæki aftur við sem slökkviliðsstjóri í 20% starfshlutfalli en sérstaklega tekið fram að ekki yrðu settar upp bakvaktir hjá slökkviliðinu, heldur héldi áfram sama fyrirkomulag og verið hafði. Stefndi kveður ástæðu fyrir því að þetta var sérstaklega og skýrt tekið fram vera áralangan ágreining aðila um bakvaktir og greiðslur fyrir þær.

13. Í framhaldinu rituðu allir slökkviliðsmenn í þjónustu stefnda undir nýja ráðningarsamninga nema stefnandi sem fékkst ekki til að rita undir slíkan samning þrátt fyrir ítrekaðar óskir þar um. Af gögnum málsins og framburði fyrir dómi verður ekki annað ráðið en að sæmileg sátt hafi verið eftir þetta um störf slökkviliðsins og þau kjör sem liðsmenn þess nutu.

14. Þrátt fyrir að einhverjar viðræður hafi farið fram milli aðila með jafnvel þátttöku LSS sér þess ekki stað í málinu að frekari kröfur hafi verið gerðar af hálfu stefnanda og a.m.k. ekki í þá veru sem hér er tekist á um, fyrr en stefnda barst bréf frá Láru V. Júlíusdóttur lögmanni, dagsett 14. júní 2022, sem var undanfari máls þessa.

15. Stefndi kveður þessa kröfu hafa komið mjög á óvart enda stefnandi tekið athugasemdalaust við launaseðlum og launum allan sinn starfstíma auk þess að skila inn vinnuskýrslum fyrir alla slökkviliðsmenn stefnda á tímabilinu án þess að í nokkru væri getið bakvakta.

16. Þann 2. ágúst 2018 tók gildi reglugerð nr. 747/2018 um starfsemi slökkviliða, sem sett er á grundvelli laga nr. 75/2000 um brunavarnir. Í 7. gr. reglugerðarinnar er mælt fyrir um hlutverk slökkviliðsstjóra, en skv. 1. mgr. 7. gr. skal slökkviliðsstjóri annast framkvæmd reglugerðarinnar í sínu umdæmi og bera ábyrgð á að kröfur hennar séu uppfylltar. Þá segir í 2. mgr.: „Slökkviliðsstjóri, varaslökkviliðsstjóri eða stjórnandi sem uppfyllir hæfniskröfur viðkomandi slökkviliðs skal ávallt vera á vakt eða á bakvakt og til staðar á starfssvæði slökkviliðsins.“ Ákvæðið er svohljóðandi eftir breytingu í nóvember 2021, en sú breyting breytti engu að mati dómsins fyrir grundvallarágreining málsins.

17. Stefnandi kveðst margsinnis hafa vakið athygli stefnda á þessari bakvaktaskyldu slökkviliðsstjóra skv. reglugerðinni og farið fram á að stefndi skipulegði bakvaktir slökkviliðsmanna í samræmi við hana. Stefndi hafi hins vegar aldrei látið af því verða. Stefndi mótmælir enda því að á slökkviliðsstjóra hvíli sú skylda að vera alltaf á bakvakt

og áréttar að ekkert bakvaktaplan hafi verið gert fyrir bæjarfélagið og það sé í raun ágreiningslaust í málinu.

18. Á árunum frá 2015 til 2022 mun hafa verið unnið að brunavarnaáætlun sem stefnandi tók virkan þátt í sem slökkviliðsstjóri og þáði sérstaka greiðslu fyrir. Endanleg brunavarnaáætlun tók gildi 1. janúar 2022. Í henni kom fram að ekki yrði um bakvaktafyrirkomulag að ræða í Snæfellsbæ en að það fyrirkomulag yrði skoðað síðar ef þörf yrði talin á úrbótum.

19. Í byrjun október 2021 hafði stefnda borist erindi frá Sambandi íslenskra sveitarfélaga (SÍS), þar sem framsent var erindi frá Landssambandi slökkviliðs- og sjúkraflutningamanna varðandi ósk stefnanda um aðkomu þess sambands og samstarfsnefndar SÍS að því að komið yrði á bakvaktafyrirkomulagi hjá stefnda líku því sem að mati stefnanda væri gert ráð fyrir í 7. gr. reglugerðar nr. 747/2018. Stefndi svaraði þessu erindi í pósti til SÍS 9. nóvember 2021 og upplýsti þar um að ekkert bakvaktaplan væri í Snæfellsbæ og hefði aldrei verið en í skoðun væri að taka upp vaktakerfi sem hentaði litlu sveitarfélagi eins og stefnda.

20. Í apríl 2022 voru slökkviliðinu kynnt drög að vaktafyrirkomulagi þar sem gert var ráð fyrir bakvöktum. Voru stjórnendum slökkviliðsins send drög í formi viðauka við ráðningarsamninga þar sem byggt var á því að greitt yrði fyrir bakvaktir sem næmu samtals 50 vinnustundum sem skipt yrði á milli starfsmanna slökkviliðsins. Stefndi kveður þetta hafa verið byggt á tillögum frá starfsmönnum sjálfum. Stefndi kveðst hafa skynjað ánægju starfsmanna með tillögurnar og að þær gætu orðið grundvöllur samkomulags. Það virðist hafa verið misskilningur því að stuttu síðar barst bréf lögmanns stefnanda með í grunninn stefnukröfum þessa máls.

21. Stefnandi kveðst hins vegar, í samræmi við þá skyldu sem á hann hafi verið lögð með framangreindri reglugerð, hafa staðið bakvakt allan sólarhringinn, allan ársins hring frá gildistöku reglugerðarinnar, og hafa sinnt útköllum hvenær sem þörf hafi krafist.

22. Ágreiningslaust er að stefnandi hins vegar hefur aldrei fengið greitt fyrir bakvaktir á þessum grunni, eða þeir aðilar sem stefnandi hefur fengið til að leysa sig af í hvert sinn sem stefnandi hefur brugðið sér af bæ. Stefndi telur enda stefnanda engum slíkum bakvöktum hafa sinnt í þágu bæjarins og eigi þar með ekki rétt til neinna greiðslna á slíkum grunni.

23. Lögmaður sendi stefnda bréf, dags. 14. júní 2022, með kröfum stefnanda um þóknun vegna bakvakta frá gildistöku reglugerðarinnar og fram til 1. maí 2022 en þeim kröfum hefur verið alfarið hafnað.

III. Málsástæður og lagarök stefnanda

24. Stefnandi byggir aðalkröfu sína á 2. mgr. 7. gr. reglugerðar um starfsemi slökkviliða nr. 747/2018, þar sem komi fram að slökkviliðsstjóri, varaslökkviliðsstjóri eða stjórnandi sem uppfylli hæfniskröfur viðkomandi slökkviliðs skuli ávallt vera á vakt eða á bakvakt og til staðar á starfssvæði slökkviliðsins. Frá gildistöku reglugerðarinnar þann 2. ágúst 2018 hafi stefnandi staðið bakvakt allan sólarhringinn sem slökkviliðsstjóri stefnda, í samræmi við þá skyldu sem reglugerðin hafi lagt á herðar hans, án þess að fá nokkuð fyrir það greitt frá stefnda.

25. Stefnandi telur að framangreind reglugerð feli í sér skyldu stefnanda sem slökkviliðsstjóra stefnda til að standa bakvakt allan sólarhringinn, allan ársins hring, eða fá afleysingamann ella til þess. Þar sem stefndi hafi staðfastlega neitað að undirbúa bakvaktaplan fyrir slökkvilið sitt hafi það verið á ábyrgð stefnanda að standa bakvakt, eða eftir atvikum finna staðgengil hverju sinni. Skv. ákvæðum kjarasamnings SNS (samstarfsnefnd Sambands íslenskra sveitarfélaga) og LSS, gr. 1.6.2, beri stefnda að greiða stefnanda fyrir þær bakvaktir sem hann hafi staðið. Stefnandi telur engin rök standa til þess að stefndi geti neitað að greiða fyrir framangreindar bakvaktir, þegar aldrei hafi verið samið um annað fyrirkomulag milli aðila.

26. Stefnandi hafnar því, sem fram hafi komið af hálfu stefnda, að reglugerðin leggi ekki skyldur á einstaka starfsmenn slökkviliða til að gegna bakvöktum og að þeir hafi réttindi til að fá greitt fyrir það. Skýrt komi fram í reglugerðinni í 2. mgr. 7. gr. að slökkviliðsstjóri skuli ávallt vera á vakt eða á bakvakt og til staðar á starfssvæði slökkviliðsins. Verði ákvæðið ekki túlkað á annan hátt en þann að það skapi skyldur fyrir slökkviliðsstjóra til að standa bakvakt á starfssvæði slökkviliðsins og fyrir þær beri að greiða samkvæmt kjarasamningi.

27. Stefnandi bendir á að stefndi hafi aldrei sótt um undanþágu frá bakvaktagreiðslum til SNS, sem þó sé vísað til í bréfi lögmanns stefnda frá 26. ágúst 2022, þ.e. um að þau sveitarfélög sem falli undir C-lið 1. mgr. 15. gr. reglugerðarinnar geti sótt um undanþágu frá greiðslum fyrir bakvaktir slökkviliðsstjóra til SNS, og slík undanþága væri veitt án undantekninga. Undir C-lið 1. mgr. 15. gr. reglugerðarinnar falli þau sveitarfélög sem hafa undir 5.000 íbúa á starfssvæði slökkviliðs. Óumdeilt sé að stefndi fellur þar undir, enda búi um 1.700 manns í Snæfellsbæ. Á fundi SNS og LSS fyrir hönd stjórnenda slökkviliða, sem eru aðilar kjarasamnings þess sem starf stefnanda fellur undir, þann 9. ágúst 2022, þar sem um þetta var fjallað, hafi verið ákveðið að ekki yrði veitt undanþága frá greiðslum fyrir bakvakt ef eitt eftirfarandi atriða ætti við:

1. „Að starfssvæði slökkviliðs sé stærra en 4000 km².
2. Að íbúafjöldi fari yfir 3000.
3. Að starfshlutfall slökkviliðsstjóra sé yfir 75%.
4. Þar sem umfangsmikil atvinnustarfsemi er á svæðinu og afleiðingar neyðarástands kunna að ógna lífi og heilsu almennings, umhverfis og/eða eignum.,,

28. Ekkert framangreindra atriða eigi við í tilfelli stefnda. Það sé því ljóst og óumdeilt að stefndi ætti rétt á undanþágu frá greiðslum fyrir bakvaktir slökkviliðsstjóra yrði umsókn um slíkt lögð inn til SNS. Stefndi hafi hins vegar aldrei lagt inn slíka umsókn, og undanþágan þar af leiðandi aldrei verið veitt. Stefnandi telur ótækt af hálfu stefnda að hafna greiðslum fyrir bakvaktir slökkviliðsstjóra með vísan til þess að stefndi ætti rétt á undanþágu frá slíkum greiðslum með umsókn, þegar slík undanþága hefur aldrei verið veitt.

29. Aðalkrafa stefnanda miðar að því að hann fái greitt fyrir þær bakvaktir sem hann stóð skv. lagaskyldu sinni í þágu stefnda, í samræmi við kjarasamning SNS og LSS, frá þeim tíma sem reglugerð nr. 747/2018 tók gildi og til 1. maí 2022.

30. Skv. gr. 1.6.2 í kjarasamningi SNS og LSS komi fram að greiðsla fyrir bakvaktir skuli reiknast af dagvinnukaupi, sbr. gr. 1.4.1 í samningnum með eftirtöldum hætti:

45,00% vegna vinnu kl. 00:00-08:00 mánudaga
33,33% vegna vinnu kl. 00:00-08:00 þriðjudaga til föstudaga
33,33% vegna vinnu kl. 17:00-24:00 mánudaga til fimmtudaga
45,00% vegna vinnu kl. 17:00-24:00 föstudaga
45,00% vegna vinnu kl. 00:00-24:00 laugardaga, sunnudaga og sérstaka frídaga
90,00% vegna vinnu kl. 00:00-24:00 á stórhátíðardögum

Skv. gr. 1.6.3 greiðist 33,33% álag fyrir bakvakt á dagvinnutímabili.

31. Heimilt sé að semja um annað fyrirkomulag á bakvaktagreiðslum skv. gr. 2.5.7 í kjarasamningnum. Ekkert samkomulag sé hins vegar til um annað fyrirkomulag á greiðslum fyrir bakvaktir slökkviliðsstjóra stefnda, og gildi því grein 1.6.2 kjarasamningsins um þær. Þá hafi stefndi ekki fengið undanþágu frá greiðslum fyrir bakvaktir slökkviliðsstjóra frá SNS.

32. Stefnandi sundurliðar í stefnu frá mánuði til mánaðar hvernig fjárkrafa hans sundurliðast og tekur mið af því m.a. að samkvæmt gr. 4.2.1 í kjarasamningi SNS og LSS skuli starfsmaður fá 13,04% orlofsfé reiknað á yfirvinnu og álagsgreiðslur skv. samningnum, svo sem bakvaktaálag.

33. Með vísan til framangreinds sundurliðast aðalkrafa stefnanda á eftirfarandi hátt til dæmis vegna ársins 2018:

Ágúst	Lfl.165	Mánaðarlaun	493.807 kr.	Bakvaktir	674.574 kr.
September	„	„	493.807	„	674.574
Október	„	„	493.807	„	674.574
Nóvember	„	„	493.807	„	674.574
Desember	„	„	493.807	„	674.574

					3.372.870 kr.

Og svo koll af kolli, frá mánuði til mánaðar samkvæmt framangreindum forsendum, sbr. framangreinda sundurliðun í kröfugerð málsins, allt til ágúst 2022. Við aðalmeðferð staðfesti lögmaður stefnanda að það væri misritun í stefnu að krafan næði til maí 2022, heldur næði hún til ágústloka 2022, sbr. sundurliðun.

34. Krafa vegna 2018 nemur alls 3.372.870 kr., sbr. framangreint, 8.141.532 kr. vegna 2019, 8.339.829 kr. vegna 2020, 8.557.056 kr. vegna 2021 og 5.083.442 kr. vegna 2022. Ofan á þessar fjárhæðir reiknast svo 13,04% orlof, alls 4.367.773 kr. fyrir allt tímabilið, sem leiðir til þess að höfuðstóll aðalkröfu stefnanda nemur 37.862.502 kr.

35. Um varakröfu sína vísar stefnandi til þess að á fundi SNS og LSS vegna stjórnenda slökkviliðsstjóra, þann 9. ágúst 2022, hafi verið ákveðið að sveitarfélögum væri óheimilt að semja um færri en 20 yfirvinnutíma á viku fyrir bakvakt slökkviliðsstjóra skv. reglugerð um starfsemi slökkviliða nr. 747/2018. Á sama fundi hafi, líkt og greini í umfjöllun um aðalkröfu stefnanda, verið ákveðið að sveitarfélögum sem falla undir C-lið 1. mgr. 15. gr. reglugerðarinnar, sem stefndi geri, væri heimilt að sækja um undanþágu frá greiðslum fyrir bakvaktir, og yrði sú undanþága alltaf veitt. Stefndi hafi hins vegar aldrei sótt um undanþágu frá greiðslum fyrir bakvaktir slökkviliðsstjóra, og sé því skuldbundinn til að greiða stefnanda a.m.k. 20 yfirvinnutíma á viku fyrir þá bakvakt sem stefnandi hafi staðið allan sólarhringinn, skv. fyrirmælum 7. gr. reglugerðar 747/2018.

36. Varakrafa stefnanda miði að því að honum verði greiddir vangoldnir 20 yfirvinnutímar á viku, eða 80 yfirvinnutímar á mánuði, frá gildistöku reglugerðar nr. 787/2018 til 1. september 2022, auk orlofsfjár í samræmi við gr. 4.2.1 í kjarasamningi SNS og LSS. Skv. gr. 1.5.1 í kjarasamningi skuli yfirvinna greidd með tímakaupi sem nemi 1,0385% af mánaðarlaunum miðað við það launaþrep sem viðkomandi starfsmaður tekur laun eftir.

37. Með vísan til framangreinds sundurliðast varakrafa stefnanda á eftirfarandi hátt 2018 til dæmis, sbr. framangreinda framsetningu í aðalkröfu. :

Ágúst	Lfl.165	Mánaðarlaun	493.807 kr.	Yfirvinnukaup	410.255 kr.
September	„	„	493.807	„	410.255
Október	„	„	493.807	„	410.255
Nóvember	„	„	493.807	„	410.255
Desember	„	„	493.807	„	410.255

					2.051.275 kr.

Og svo koll af kolli samkvæmt framangreindum forsendum, sem endurspeglast í sundurliðun í kröfugerð málsins, allt til ágúst 2022.

38. Krafa vegna 2018 nemur alls 2.051.274 kr., sbr. framangreint, 4.996.903 kr. vegna 2019, 5.355.689 kr. vegna 2020, 5.654.777 kr. vegna 2021 og 4.485.322 kr. vegna 2022.

Ofan á þessar fjárhæðir reiknast svo 13,04% orlof, alls 2.939.733 kr. fyrir allt tímabilið, sem leiðir til þess að höfuðstóll varakröfu stefnanda nemur 26.050.980 kr.

39. Til þrautavara krefst stefnandi þess, með sömu rökum og reifuð hafi verið að framan, að honum verði dæmd lægri fjárhæð að álitum. Felist krafa um lægri bætur í framangreindum kröfum.

IV. Málsástæður og lagarök stefnda

Aðalkrafa um sýknu

40. Stefndi mótmælir þeirri fullyrðingu stefnanda að stefndi hafi ekki fullnægt lagaskyldum sínum hvað varðar viðbúnað slökkviliðs. Viðbúnaður slökkviliðs stefnda sé með sambærilegum hætti og tíðkist hjá öðrum sambærilegum sveitarfélögum og fullnægi öllum lagaskyldum. Til staðar sé skipulögð vakt allra starfsmanna slökkviliðsins sem uppfylli kröfur laga hvað varðar viðbúnað, en inntaki og fyrirkomulagi vöktunarinnar er nánar lýst í greinargerð stefnda.

41. Þessi viðbúnaður sé í samræmi við lög og kjarasamninga og fullnægi þeim kröfum sem gerðar séu, þ. á m. kröfum skv. 7. gr. reglugerðar nr. 747/2018. Húsnæðis- og mannvirkjastofnun (HMS) hafi staðfest brunavarnaáætlun stefnda þar sem ekki sé gert ráð fyrir bakvöktum heldur þvert á móti tekið skýrt fram að bakvaktafyrirkomulag verði skoðað ef síðar reynist þörf á úrbótum.

42. Er öllum fullyrðingum stefnanda um að skylda hvíli á stefnda að hafa bakvaktafyrirkomulag í slökkviliði sínu mótmælt sem tilhæfulausum og órökstuddum. Stefndi mótmælir þannig túlkun stefnanda á reglugerð nr. 747/2018 og kjarasamningum ÍSÍ og LSS. Þvert á móti þá byggir stefndi á því að 7. gr. reglugerðar nr. 747/2018 skapi ekki bein réttindi og skyldur fyrir einstaka starfsmenn slökkviliða til að gegna bakvöktum og rétt til að fá greitt fyrir þá vinnu þannig að þeir séu á launum fyrir bakvaktir 24 tíma á sólarhring 365 daga ársins.

43. Túlkun stefnanda á reglugerðinni sé í andstöðu við framkvæmd hennar hjá sveitarfélögum landsins og túlkun HMS á reglugerðinni allt frá setningu hennar. Hún sé jafnframt í andstöðu við túlkun samstarfsnefndar um samskipti aðila (SNS) á 7. gr. reglugerðar nr. 747/2018 þannig að ákvæðið sé ekki fortakslaust hvað varði bakvaktir. Nefndin hafi úrskurðarvald varðandi ágreining aðila og niðurstaða SNS um túlkun 7. gr. því bindandi fyrir stefnanda.

Lagaumhverfi og lagastoð reglugerðar

44. Samkvæmt orðalagi reglugerðarinnar nr. 747/2018 komi skýrt fram í 2. mgr. 7. gr. í þeirri útgáfu reglugerðarinnar, sem hafi verið í gildi frá 18. nóvember 2021, að slökkviliðsstjóri eða annar hæfur stjórnandi skuli ávallt vera á vakt eða bakvakt og til staðar í umdæmi slökkviliðsins. Heimilt sé að velja á milli þess að vera með

bakvaktafyrirkomulag þar sem sett er upp bakvaktaplan og mönnum raðað á bakvaktir eða að ákveðið sé annars konar vaktafyrirkomulag. Hjá stefnda hafi verið sett upp vaktafyrirkomulag í samstarfi við Neyðarlínuna þar sem 24 starfsmenn að bæjarstjóra meðtöldum eru á vakt og skulu bera boðtæki. Þetta sé sú vöktun sem verið hafi til staðar um langt skeið hjá stefnda og verið starfrækt með fullu samþykki allra starfsmanna slökkviliðsins, þ. á m. stefnanda, sem hafi tekið þátt í þessu fyrirkomulagi án athugasemda árum saman. Vaktir sem þessar byggist á því að það fylgi starfi slökkviliðsmanna að þurfa að vera undir það búnir að vera kallaðir út til að sinna útkalli en það feli hins vegar ekki í sér launaða bakvakt í skilningi laga. Sé þetta áréttað í 1. kafla kjarasamnings SÍS og LSS, sbr. ákvæði 1.3.2.1, en ákvæðið sé sett inn til að taka af allan vafa.

45. Við túlkun reglugerðarinnar þurfi jafnframt að hafa í huga að hún er sett með stoð í lögum um brunavarnir nr. 75/2000 (bvl.) og kveði á um nánari framsetningu á ákvæðum þeirra laga. Verði að túlka reglugerðina í samræmi við það. Í 10. gr. bvl. komi fram að það sé sveitarstjórn hver í sínu umdæmi sem beri ábyrgð á allri starfsemi slökkviliðs og framkvæmd eldvarnaeftirlits. Jafnframt kemur þar fram að það eru sveitarfélög sem bera kostnað af þessari starfsemi. Í 1. mgr. 15. gr. bvl. kemur síðan fram að það er sveitarstjórn sem ræður slökkviliðsstjóra. Í 2. mgr. 19. gr. bvl. er svo kveðið á um það að þóknanir til þeirra sem skipa slökkvilið fari eftir ákvörðun sveitarstjórnar hvers sveitarfélags á grundvelli samráðs við LSS og sé þar væntanlega verið að vísa til kjarasamninga.

46. Slökkviliðsstjóri sé því starfsmaður sveitarfélags og ráðist launakjör hans og starfsskyldur af ráðningarsamningi, ákvæðum brunavarnalaga, samningi hans við sveitarfélagið, kjarasamningi og þeim starfsfyrirmælum sem hann fái frá sveitarfélaginu sem vinnuveitanda.

47. Um verksvið slökkviliðsstjóra, réttindi hans og skyldur sé kveðið á um í IV. kafla bvl. sem fjallar um slökkvilið og starfsemi þess. Í 15. og 16. gr. bvl. er sérstaklega fjallað um störf slökkviliðsstjóra umfram aðra slökkviliðsmenn. Í 16. gr. sé ekki mælt fyrir um það að bakvaktir séu hluti af starfi eða skyldum slökkviliðsstjóra og ekkert raunar kveðið á um bakvaktir í lögnum, hvorki hjá slökkviliðsstjóra né öðrum slökkviliðsmönnum. Sé sveitarstjórnnum þannig falið að meta það hvort ástæða sé til þess að hafa bakvaktir á hverjum stað að höfðu samráði við HMS. Bakvaktir séu þannig ekki lögskyldar og ekki sé því nægjanleg lagastoð fyrir bakvaktaákvæðum reglugerðar nr. 747/2018 þótt hún geti verið til leiðbeiningar um þau sjónarmið sem litið sé til.

48. Stefndi byggir á því að ef kveðið er á um skyldur og fjárútlát sveitarfélaga þá verði að gera það með skýru lagaákvæði en ekki með reglugerð en slíkt stangist á við 78. gr. stjórnarskrár Íslands nr. 33/1944 um sjálfsákvörðunarrétt stefnda sem sveitarfélags.

49. Brunavarnalög nr. 75/2000 og reglugerðir sem settar eru á grundvelli þeirra skapi undir engum kringumstæðum beint vinnuréttarsamband á milli aðila heldur mæli þau

fyrir um það hvernig brunavörnum eigi að vera háttað í sveitarfélaginu. Ef skyldur samkvæmt lögnum eru ekki uppfylltar þá mæli lögin sjálf fyrir um það hvaða afleiðingar það hafi og hvernig eigi að knýja fram efndir á þeim lagaskyldum, sbr. 33. gr. bvl., en þar sé kveðið á um það til hvaða úrræða hægt er að grípa ef slökkviliðsstjóri eða sveitarfélag uppfylla ekki skyldur sínar samkvæmt þeim.

Forsendur þess að launað bakvaktakerfi sé til staðar

50. Til þess að stefnandi teljist vera á bakvakt þá yrði að liggja til grundvallar ákvörðun stefnda um að taka upp bakvaktir og um það hvernig bakvöktum yrði háttað. Jafnframt yrði að semja við starfsmenn um að vinna bakvaktir samkvæmt vaktaplani og greiðslur fyrir það. Þetta sé staðfest í dómaframkvæmd, en af henni megi ráða að mæta þurfi skilyrðum um ráðningarsamning um bakvaktir og vaktaplan. Fái þetta jafnframt stoð í ákvæði 2.5.5 í kjarasamningi LSS og SÍS en þar sé vísað til vaktaskipulags sem liggi til grundvallar bakvöktum og greiðslum fyrir þær eðli málsins samkvæmt.

Hæfniskröfur

51. Í kjarasamningum komi fram ýmsar hæfniskröfur og viðmið sem verði að uppfylla til að slökkviliðsmönnum sé heimilt að vera á bakvöktum. Sé vísað sérstaklega til þessara hæfnisskilyrða m.a. í 7. gr. reglugerðar nr. 747/2018, en við mat á því beri m.a. að líta til þess sem fram komi í fylgiskjali 6 með núgildandi kjarasamningi LSS, en þar komi fram leiðbeiningar um það til hvaða atriða þurfi að líta varðandi heilsufar þeirra slökkviliðsmanna sem sinni reyk- og efnaköfun, næturvöktum og bakvöktum. Í bókun 1 með kjarasamningi komi síðan fram ákvæði um það að hlífa skuli þeim slökkviliðsmönnum sem eru 50 ára og eldri við nætur- og bakvöktum en stefnandi er fæddur árið 1966 og varð því 50 ára árið 2016 og falli því undir þetta ákvæði allan þann tíma sem krafa hans nái til.

52. Þá telur stefndi að stefnandi hafi þegar fengið að fullu greitt fyrir störf sín í slökkviliði stefnda og að með föstum greiðslum án vinnuframlags hafi stefnandi fengið greiðslur fyrir þann viðbúnað og vaktir sem störfum hans sem slökkviliðsstjóra fylgja samkvæmt sérstöku vakta- og viðbúnaðarfyrirkomulagi sem hafi verið til staðar árum saman. Í því sambandi þá áréttar stefndi að stefnandi hafi fengið greitt sérstaklega fyrir útköll.

Sérstakar skyldur þeirra sem eru á bakvöktum

53. Stefndi telur að stefnandi uppfylli ekki slíkar skyldur, m.a. vegna fastra starfa hans utan við slökkviliðið sem jarðvinnuverktaki í fullu starfi og hafi því ekki getað sinnt bakvöktum með þeim hætti sem hann telur sig hafa gert. Sá sem sé á bakvakt þurfi að vera í sífelldri viðbragðsstöðu og takmarki mjög sitt athafnafrelsi en þiggi á móti sérstakar greiðslur skv. bakvaktaplani og ráðningarsamningi sem gerður hafi verið á milli aðila á grundvelli kjarasamnings. Réttarframkvæmd staðfesti að greiðslur hafi verið skertar fyrir bakvaktir þegar starfsmaður hefur sannanlega þegið laun fyrir önnur störf á sama tíma og hann var eða átti að vera á bakvakt. Ómögulegt sé þá að henda reiður á því

hvenær stefnandi var til taks til að sinna mögulegum bakvaktaskyldum og hvenær ekki og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum hans.

Ákvæði laga nr. 55/1980 og kjarasamninga. Ráðningarsamningar

54. Ákvæði laga nr. 55/1980 og skyldur samkvæmt þeim kveður stefndi óumdeildar. Því sé heldur ekki mótmælt af hálfu stefnda að virða beri ákvæði kjarasamninga. Því sé hins vegar mótmælt að unnt sé að túlka kafla 2.5 í kjarasamningnum með þeim hætti sem stefnandi geri. Ákvæði kjarasamnings skapi ekki ráðningarsamband eða vinnuskyldu. Tilvísuð ákvæði í kafla 2.5 fjalli einvörðungu um skilgreiningar á þeim skyldum sem í bakvakt felist, hvað beri að greiða fyrir bakvaktir og orlofsrétt sem þær skapi ef viðkomandi starfsmenn vinna bakvaktir á grundvelli ráðningarsamnings, bakvaktaplans og lögmætra fyrirmæla. Slíkan ráðningarsamning geti stefndi einn gert við slökkviliðsstjóra.

55. Stefndi vísar til þess að á undanförnum árum hafi ítrekað komið fram kröfur í kjaraviðræðum um að sett yrðu inn ákvæði í kjarasamninginn um bakvaktir hlutastarfandi slökkviliðsmanna en því hafi alla tíð verið hafnað á þeim grundvelli að meta yrði bakvaktarþörf í hverju sveitarfélagi fyrir sig.

Tómlæti stefnanda

56. Stefndi byggir sýknukröfu jafnframt á því að þó svo að stefnandi hefði mögulega á einhverjum tíma átt rétt á greiðslum þá hefði hann glatað þeim rétti fyrir tomlæti.

57. Stefndi hafi engar athugasemdir gert við launaseðla, launauppgjör eða greiðslu launa fyrir störf hans sem slökkviliðsstjóri, hvorki varðandi greiðslur fyrir bakvaktir né aðrar greiðslur. Ekki hafi hann heldur á neinn hátt minnst á bakvaktir í þeim vinnuskýrslum sem hann hafi skilað til stefnda sem slökkviliðsstjóri. Teljist viðkomandi launauppgjör því rétt fullnaðaruppgjör á þeim launum sem stefnandi átti rétt á að fá greidd. Kröfur nú fjórum árum eftir að meintar bakvaktir eiga að hafa verið staðnar séu í öllu falli fallnar niður fyrir tomlæti.

Varakrafa stefnda

58. Verði ekki fallist á aðalkröfu stefnda um sýknu á kröfum stefnanda krefst stefndi þess að kröfur stefnanda verið lækkaðar verulega á grundvelli sömu málsástæðna.

59. Sérstaklega beri að taka tillit til þess að stefnandi sé í rúmlega fullu starfi annars staðar og geti ekki gert kröfu um greiðslur fyrir bakvaktir á sama tíma enda ósamræmanlegt hans störfum. Eins beri að draga frá þann tíma sem stefnandi hefur verið utan starfssvæðis slökkviliðs stefnda, bæði vegna ferðalaga hans innan lands og utan eða hefur að öðrum ástæðum ekki getað sinnt bakvaktastörfum og viðbúnaði vegna þeirra. Fyrir þessum tíma verði stefnandi að gera grein, en því hafi hann í engu sinnt.

60. Eins beri að taka tillit til þess að stefnandi hefur fengið greiðslur fyrir störf sín hjá stefnda á grundvelli þess að hann er í 20% starfi og beri að daga það frá bakvaktakröfum hans. Hið sama eigi við um allar aðrar aukagreiðslur sem hann hafi fengið frá stefnda fyrir störf sín í slökkviliðinu. Þá beri að miða rétt til bakvaktagreiðslna við starfshlutfall stefnanda hjá stefnda sem sé 20%. Geti kröfur hans um bakvaktir því aldrei numið hærra hlutfalli hvað varðar þann tíma sólarhrings sem hann er ekki að gegna öðrum störfum eða sinna tómstundum eða ferðalögum.

61. Kröfum stefnanda um dráttarvexti er mótmælt. Krafa stefnanda hafi fyrst komið fram í bréfi lögmanns hans frá 14. júní 2022. Verði því ekki krafist dráttarvaxta af henni fyrir en mánuði síðar eða frá 14. júlí 2022, sbr. 3. mgr. 5. gr. vaxtalaga nr. 38/2001.

V. Niðurstaða

62. Ágreiningslaust er að stefnandi og stefndi hafa aldrei gert samning um að stefnandi skyldi sinna bakvöktum fyrir Slökkvilið Snæfellsbæjar þótt hann hafi verið slökkviliðsstjóri óslitið frá 2005 utan þess stutta tíma sem hann var frá störfum 2015 vegna ágreinings um starfskjör sín. Þvert á móti verður ekki önnur ályktun dregin af gögnum málsins en sú að stefndi hafi aldrei, hvorki fyrir eða nokkurn tímann á því tímabili sem hér er til umfjöllunar, ljáð máls á því að semja um greiðslur fyrir bakvaktir, fyrir en á vormánuðum 2022 þegar fyrir lágu drög að samningi um greiðslufyrirkomulag til framtíðar litið sem stefnandi svaraði í raun með málshöfðun þessari.

63. Eftir sjáanlega nokkuð snarpar deilur um kjör slökkviliðsmanna hjá stefnda 2014 og 2015, sem ítarlega voru raktar fyrir dómi og endurspeglast í gögnum málsins, varð niðurstaðan sú að deiluaðilar slíðruðu sverðin með samkomulagi í formi fundargerðar af fundi aðila sem undirrituð var 22. desember 2015. Fólst í því samkomulagi m.a. að starfshlutfall stefnda sem slökkviliðsstjóri var ákveðið 20%. Jafnframt var þar skýrt tekið fram að ekki yrðu settar upp bakvaktir heldur yrði sama fyrirkomulag í þeim efnum og verið hafði. Um þetta verður enginn ágreiningur gerður miðað við framlögð gögn og framburð fyrir dómi.

64. Þrátt fyrir að mögulega hafi einhverjar viðræður átt sér stað eftir þetta, sbr. framburð stefnanda fyrir dómi, skipta þær miðað við lýsingar stefnanda engu máli fyrir sakarefnið eins og það er lagt fyrir dóminn. Frá desember 2015 og eftir að máli sem LSS hafði höfðað áður fyrir Félagsdómi, einmitt vegna ágreinings um bakvaktir stefnanda og varaslökkviliðsstjóra utan dagvinnu fyrir þann tíma, lauk með frávísun málsins í febrúar 2016, er þannig ekki hægt að greina að nokkur ágreiningur sem skipt getur máli hafi verið gerður um vaktafyrirkomulag hjá slökkviliði stefnda fyrir en kröfur stefnanda sem hér er deilt um voru settar fram í bréfi lögmanns hans sumarið 2022.

65. Þótt allur málatilbúnaður stefnanda, þegar upp er staðið, byggist í raun á reglugerð nr. 747/2018 verður einnig að halda því til haga að hvergi sér þess stað í gögnum málsins

að gildistaka hennar hafi valdið einhverjum straumhvörfum í samskiptum aðila þessa máls. Engar kröfur voru þannig hafðar sérstaklega uppi við gildistöku hennar eða nokkru sinni eftir það á grundvelli reglugerðarinnar fyrr en í aðdraganda málshöfðunar þessarar.

66. Þannig eru heldur engin merki um að stefnandi hafi nokkru sinni gert athugasemdir við launaseðla sína frá stefnda eða launakjör eða haldið nokkra skrá um þær bakvaktir sem hann hefur að sögn þó staðið samviskusamlega frá gildistöku reglugerðarinnar. Þar hefði þá til að mynda væntanlega verið getið um það hvenær stefnandi hafi á tímabilinu ekki getað sjálfur staðið vaktina heldur þurft að kalla annan til. Engra ganga nýtur við um þetta sem hægt væri að byggja á, sem hlýtur að endurspeгла veikleika í öllum málatilbúnaði stefnanda.

67. Af gögnum málsins verður þannig engin önnur ályktun dregin en sú að kröfur á þeim grundvelli sem hér er tekist á um hafa aldrei verið hafðar uppi gagnvart stefnda og að aldrei hafi sjáanlega verið uppi nokkur áform af hálfu stefnda um að taka upp kerfi í líkingu við það sem stefnandi byggir á að hafi þó gilt á grundvelli tilvísaðrar reglugerðar, burt séð frá afstöðu stefnda í þeim efnum.

68. Dómnum þykir rétt að áréttu framangreint þótt hægt sé í raun að slá því föstu, að málatilbúnaður stefnanda hverfist allur um framangreint reglugerðarákvæði sem hafi þá án nokkurs atbeina stefnda eða samþykkis hans fellt á hann skyldur líkt og þær sem endurspeglast í kröfugerð stefnanda.

69. Enginn vafi er á því að reglugerð nr. 747/2018 á sér sem slík lagastoð í lögum um brunavarnir nr. 75/2000, sbr. 1. mgr. 39. gr. laganna og nánar 11. gr. Hins vegar á umrætt ákvæði 2. mgr. 7. gr. reglugerðarinnar enga beina skírskotun til lagatextans. Er það reyndar svo að í lögum um brunavarnir er hvergi getið um bakvaktir, fyrirkomulag slíkra eða greiðslur fyrir þær.

70. Málatilbúnaður stefnanda byggist á því í grunninn að með umræddu reglugerðarákvæði hafi verið felldar skyldur á sveitarfélagið Snæfellsbæ til greiðslu á stefnukröfum málsins og öðrum kröfum væntanlega sem leiða megir af ákvæðinu. Slíka skyldu hafi þá handhafi framkvæmdavalds mátt leggja á sveitarfélagið að því forspurðu.

71. Á þetta verður ekki fallist. Í 78. gr. stjórnarskrár Íslands nr. 33/1944 er kveðið á um sjálfsákvörðunarrétt sveitarfélaga. Þannig skulu þau sjálf ráða málefnum sínum eftir því sem lög ákveða, en jafnframt skulu tekjustofnar sveitarfélaga ákveðnir með lögum, svo og réttur þeirra til að ákveða hvort og hvernig þeir eru nýttir. Því þarf skýra lagaheimild til að leggja fjárhagslegar skuldbindingar á sveitarfélög. Af lögmatísreglu stjórnskipunar- og stjórnýsluréttar leiðir að reglugerð sem ætlað er að leggja slíkar

skyldur á sveitarfélag verður að hafa skýra lagaheimild. Þar dugar ekki til almennt og opið ákvæði um að reglugerð megi setja samkvæmt lögum.

72. Í 10. gr. laganna er kveðið á um að sveitarstjórnir beri ábyrgð á starfsemi slökkviliðs og framkvæmd eldvarnaefirlits og skal sveitarfélag bera kostnað af slíkri starfsemi. Með ákvæðinu er þannig af löggjafanum kveðið á um að málaflokkurinn skuli vera hjá sveitarfélögum og kostnaður vegna málaflokksins einnig. Í ákvæðinu er ekki frekar en annars staðar í lögunum að finna framsal til framkvæmdavalds um að fella tilteknar skyldur og kostnað á sveitarfélög umfram það sem í lögunum sjálfum greinir. Slík heimild yrði enda í ljósi framangreindrar meginreglu stjórnarskrár að vera afdráttarlaus og skýr.

73. Meginregla samkvæmt vinnurétti er sú að til ráðningarsambands milli vinnuveitanda og launþega verður ekki stofnað nema með samningi þeirra á milli. Jafnframt er það meginregla að um kaup og kjör; réttindi og skyldur, gildir samningsfrelsi. Þó verður ekki samið um lakari kjör en launþega eru tryggð í kjarasamningum, lögum og reglugerðum settum með viðhlítandi lagastoð. Í slíku samningafrelsi felst líkt og jafnan einnig frelsi til að ákveða hvort gengið verði til samninga og um hvað.

74. Telja verður almennt séð að fyrirmælum, sem ætlað er að skerða þetta samningafrelsi með lögum, sé þröngur stakkur sniðinn. Þess heldur verður sú krafa gerð eðli máls samkvæmt, að reglugerðarákvæði, sem leggur verulegar skyldur á hvort sem er launþega eða vinnuveitanda, eigi sér skýra lagastoð, sbr. og almenn sjónarmið í þeim efnum.

75. Af framangreindum meginreglum leiðir að til vinnuréttarsambands, þ.e. launþega og vinnuveitanda, eða um nánari réttindi og skyldur innan slíks samningssambands sem til staðar er, verður að jafnaði ekki stofnað með fyrirmælum í reglugerð sem í ofanálag á sér afar veika lagastoð líkt og hér um ræðir. Hvorki vinnuveitandi né launþegi getur haft uppi lögvarðar kröfur á slíkum grundvelli. Fyrir liggur og er óumdeilt að stefndi hefur í málinu aldrei gert kröfu um að stefnandi sinni bakvöktum í líkingu við það fyrirkomulag sem stefnandi telur að hafi þó gilt, þótt hann hafi aldrei fyrr en nú krafist greiðslna á þeim grundvelli.

76. Þá athugast einnig varðandi málatilbúnað stefnanda að þótt viðurkennt yrði það vægi sem stefnandi vill gefa ákvæði 2. mgr. 7. gr. við úrlausn málsins, og jafnvel að ákvæðið hefði að því leyti fullnægjandi lagastoð, þá sýnist dómnum vafalaust að útfærsla á vakta- og bakvaktafyrirkomulagi hefði þurft að eiga sér stað með samtali milli aðila, annað hvort sveitarfélags og slökkviliðs þar með talið slökkviliðssjóra eða heildarsamtökum þessara aðila líkt og gögn málsins gefa til kynna að hafi sannanlega átt sér stað. Þá er heldur ekki hægt að fallast á að ákvæðið sé jafn íþyngjandi og stefnandi telur. Ákvæðinu er augljóslega ætlað að stuðla ásamt öðru að viðbragði slökkviliðs, en verður að mati dómsins ekki skýrt með þeim afdráttarlausu hætti sem stefnandi kys að gera. Þar er gert ráð fyrir að slökkviliðsstjóri, varaslökkviliðsstjóri eða stjórnandi sem uppfyllir

hæfniskröfur viðkomandi slökkviliðs skuli ávallt vera á vakt eða á bakvakt og til staðar á starfssvæði slökkviliðsins. Dómurinn fær ekki séð að af þessu orðalagi verði dregin sú ályktun að hún skyldi, án nokkurra frekari ráðstafana eða samtals, slökkviliðsstjóra einan til að vera á bakvakt 24 tíma sólarhrings alla daga ársins og felli jafnframt um leið greiðsluskyldu á stefnda, líkt og kröfugerð stefnanda byggist á.

77. Allar athafnir varðandi þátttöku í því vaktafyrirkomulagi sem sannanlega hefur verið við lýði hjá slökkviliði stefnda og stefnandi hefur sjálfur tekið þátt í að móta, og einnig athafnaleysi hans gagnvart stefnda, varðandi meintar skyldur samkvæmt umræddu ákvæði benda heldur ekki til þess að hann hafi sjálfur litið svo á að þessi væri raunin. Gildir þetta m.a. um ítarlegar brunavarnaáætlanir fyrir bæinn sem stefnandi sjálfur hefur tekið virkan þátt í að vinna. Gögn málsins benda og ótvírætt til þess að það hafi aðrir aðilar ekki heldur gert. Því hefur ekki verið mótmælt að þetta eigi við um öll önnur minni slökkvilið landsins. Þá er ágreiningslaust að reglugerðin sjálf mælir fyrir um heimild til undanþágu frá ákvæðinu og jafnframt að stefndi fengi vafalaust slíka undanþágu ef hann myndi sækjast eftir slíkri.

78. Dómurinn telur því flest benda til þess að reglugerðarsmiðurinn hafi ekki verið að setja niður fyrirsmáli um ófrávíkjanlegt fyrirkomulag bakvakta, og hafi hann sjálfur litið svo á, hafi hann skort til þess heimild í lögum. Ekki er þá hægt að merkja aðra sýn á málið, út frá túlkunum þeirra aðila á ákvæðinu og inntaki þess, sem með málið fara fyrir sveitarfélög og slökkviliðsmenn og samstarfsnefnd aðila, sbr. framangreint.

79. Dómurinn telur því að stefnandi geti engar kröfur gert á hendur stefnda sem byggjast einvörðungu á framangreindu reglugerðarákvæði líkt og hann gerir. Sú kröfugerð á sér ekki lagastoð og gengur jafnframt gegn meginreglum sem gilda um stofnun samningssambands hvort sem er um vinnuréttarsamband eða ekki. Tilvísun stefnanda til gr. 1.6.2 í kjarasamningi SÍS og LSS um að greiða beri fyrir staðnar bakvaktir breytir engu í ljósi atvika málsins sbr. framangreint, enda verður ekki séð að framlagðir kjarasamningar í málinu vísi til umrædds reglugerðarákvæðis um meinta skyldu til bakvakta, heldur fremur til þess hvaða lágmarksgreiðslur skuli gilda ef samið er um bakvaktir.

80. Þegar af þeirri ástæðu verður stefndi sýknaður af aðalkröfu stefnanda og er þá ekki ástæða til að fjalla um aðrar málsástæður stefnda fyrir sýknukröfum, þ.m.t. um hæfi og aðstöðu stefnanda til að sinna bakvöktum á tímabilinu sem um ræðir, hverjir hafi leyst stefnanda af þegar þörf krafði og hvenær, sem allt eru vitaskuld atriði sem kæmu til skoðunar ef lengra yrði komist. Hið sama á við sjónarmið um tómlæti stefnanda.

81. Hér skal því haldið til haga að ágreiningslaust er að aðilar gerðu aldrei samning um að stefnandi stæði bakvaktir og ætti rétt á greiðslum vegna slíkra, enda einnig ljóst að stefndi hefur aldrei verið reiðubúinn til slíks og talið annað fyrirkomulag tryggja með nægjanlegum hætti viðbragð slökkviliðs á svæðinu. Yfirmönnum slökkviliðs stefnda er

þannig tryggð föst launagreiðsla fyrir að vera liðsmenn og fá þar að auki greitt sérstaklega fyrir öll útköll sem þeir sinna.

82. Varakröfur stefnanda sem byggðar eru á niðurstöðu SNS og LSS vegna stjórnenda slökkviliðsstjóra þann 9. ágúst 2022, um að sveitarfélögum væri óheimilt að semja um færri en 20 yfirvinnutíma á viku fyrir bakvakt slökkviliðsstjóra skv. reglugerð um starfsemi slökkviliða nr. 747/2018, er haldlaus. Um það má vísa til framangreindra röksemda auk þess sem við blasir að samþykkt um túlkun á umræddu ákvæði, sem ætlað er að gilda til framtíðar litið, getur ekki orðið grundvöllur fyrir kröfur vegna tímans fyrir það, sbr. kröfur stefnanda í málinu, a.m.k. er sá málátilbúnaður þá vanreifaður.

83. Framangreind niðurstaða hagaðila málsins undirstrikar enn frekar þá sýn sem að framan er lýst að umrætt reglugerðarákvæði hefur ekki verið talið af þeim sem með fara og um fjalla ófrávíkjanlegt. Því síður verði af því dregnar þær skuldbindingar sem stefnandi telur hægt að gera núna og vill fella á stefnda.

84. Þá telur dómurinn engu máli skipta, sbr. framangreint, hvorki fyrir aðal- né varakröfu stefnanda, þótt stefndi hafi ekki séð ástæðu, sem honum hafi verið heimilt líkt og öðrum sveitarfélögum sem falla undir C-lið 1. mgr. 15. gr. reglugerðarinnar, til að sækja um undanþágu frá greiðslum fyrir bakvaktir. Enn og aftur undirstrikar sú heimild til undanþágu hversu lítið verði byggt á því að um fortakslaust umrætt ákvæði sé að ræða enda enginn ágreiningur um að Snæfellsbær hefði alltaf fengið slíka undanþágu ef eftir slíku hefði verið leitað. Stefndi taldi í ljósi framangreinds enga þörf á að leita eftir slíkri undanþágu frá reglu sem hann taldi, með réttu að mati dómsins, ekki skuldbindandi fyrir sig með þeim hætti sem stefnandi nú telur. Vanhöld á því að bera sig eftir heimild til undanþágu frá skyldu sem ekki er hægt að telja að hafi nokkru sinni verið til staðar geta vitaskuld ekki fellt slíka skyldu allt að einu á þann sem í hlut á.

85. Með vísan til framangreinds telur þá dómurinn heldur engar forsendur til að dæma stefnanda greiðslu úr hendi stefnda að álitum, þar sem lagagrundvöll fyrir greiðslum stefnda til stefnanda skortir alfarið.

86. Stefndi verður því sýknaður af kröfum stefnanda í málinu. Í ljósi úrslita málsins og allra atvika, m.a. aðdraganda þess, telur dómurinn rétt að stefnanda verði gert að greiða stefnda málskostnað í samræmi við meginreglu 1. gr. 130. gr. laga um meðferð einkamála. Rétt þykur þó að binda það við hluta málskostnaðar í ljósi stöðu aðila, eðlis kröfunnar og málsatvika, sbr. 3. mgr. sömu greinar. Stefnanda verður gert, með vísan til framangreindra sjónarmiða, að greiða stefnda málskostnað að fjárhæð 800.000 krónur.

87. Málið fluttu Elías Karl Guðmundsson lögmaður fyrir hönd stefnanda og Sveinn Jónatansson lögmaður fyrir hönd stefnda.

88. Lárentsínus Kristjánsson héraðsdómari kveður upp dóminn.

D Ó M S O R Ð

Stefndi, Snæfellsbær, er sýknaður af öllum kröfum stefnanda, Svans Tómassonar.

Stefnandi greiði stefnda 800.000 krónur í málskostnað.

Lárentsínus Kristjánsson